כפר עולמי · יחידה 4: אוכלוסייה במרחב משתנה · חוברת קטנה

תפרוסת וצפיפות אוכלוסין

חוברת תלמיד · **ז׳ רגיל**

למה בכמה מקומות צפוף כמו באוטובוס, ובאחרים אין נפש חיה?

שם:	כיתה:	תאריך:

מה בחוברת?

1. מושגי מפתח
2. קוראים: מפה של אנשים
3. חלק א׳ – מתרגלים מושגים
4. חלק ב׳ – בודקים הבנה
5. חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים
6. כרטיס יציאה ✂

משחקים לשיעור הזה (חידון מהיר, איש תלוי, טריוויה ועוד) באתר: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

יצרה: רוית ראש בן ישי

מושגי מפתח

קראו את המושגים. נשתמש בהם בכל החוברת.

צפיפות אוכלוסייה

מספר התושבים הממוצע שחיים על קילומטר רבוע אחד; מחשבים: מספר תושבים חלקי שטח.

לדוגמה: מיליון תושבים על 20,000קמ״ר = 50לקמ״ר.

תפרוסת אוכלוסייה

האופן שבו האוכלוסייה מפוזרת במרחב – היכן גרים הרבה אנשים והיכן מעט.

לדוגמה: רוב תושבי מצרים גרים לאורך הנילוס.

אזור דליל

אזור שבו חיים מעט אנשים על שטח גדול, ולכן הצפיפות בו נמוכה.

לדוגמה: מדבר סהרה או צפון קנדה.

קמ״ר

קילומטר רבוע: יחידת שטח של ריבוע שכל צלע שלו באורך קילומטר אחד.

לדוגמה: בערך שטח של כמה שכונות קטנות.

גורמים פיזיים

תנאי הטבע שמשפיעים על מקום המגורים: אקלים, מים, קרקע ותבליט.

לדוגמה: נהר ואדמה פורייה מושכים תושבים.

אזור צפוף

אזור שבו חיים אנשים רבים על שטח קטן, ולכן הצפיפות בו גבוהה.

לדוגמה: מרכז העיר תל אביב.

ריבוי טבעי

ההפרש בין מספר הלידות למספר הפטירות באוכלוסייה בתקופה מסוימת.

לדוגמה: נולדו 100תינוקות ונפטרו 40– תוספת של 60.

גורמים אנושיים

גורמים שבני אדם יצרו ושמשפיעים על מקום המגורים: עבודה, דרכים, שירותים, ביטחון והיסטוריה.

לדוגמה: עיר עם הרבה מקומות עבודה.

קוראים

מפה של אנשים

אילו סימנו נקודה על המפה במקום שבו גר כל אדם, היינו מגלים שהנקודות אינן מפוזרות באופן שווה: באזורים מסוימים הן מתמזגות לכתם אחד, ובאחרים כמעט אין נקודות. האופן שבו האוכלוסייה מפוזרת במרחב נקרא תפרוסת אוכלוסייה. בעולם בולטת אסיה, שבה חיים כ-60% מתושבי העולם.

כדי להשוות בין מקומות משתמשים בצפיפות אוכלוסייה – מספר התושבים הממוצע על קמ״ר אחד. מחשבים: מספר התושבים חלקי השטח. למשל, 1,000,000תושבים על 20,000קמ״ר הם 50נפשות לקמ״ר. אזור עם מעט אנשים על שטח גדול נקרא דליל אוכלוסין, ואזור עם אנשים רבים על שטח קטן נקרא צפוף.

מה קובע היכן אנשים גרים? גורמים פיזיים: אקלים נוח, מים, אדמה פורייה ושטח מישורי מושכים אנשים, ואילו קור קיצוני, חום ויובש, הרים גבוהים וג׳ונגלים מרחיקים אותם. גורמים אנושיים: מקומות עבודה, דרכים ונמלים, ערים, שירותים, ביטחון אישי והיסטוריה של התיישבות ארוכה.

לפני כמאה שנה חיו בעולם כשני מיליארד בני אדם, והיום יותר מפי ארבעה. התפרוסת הכללית כמעט לא השתנתה, אבל הצפיפות גדלה מאוד בגלל ריבוי טבעי והגירה לערים. בזכות טכנולוגיה – מיזוג אוויר, התפלה, דרכים ומטוסים – חדר האדם גם לאזורים שהיו כמעט ריקים.

חלק א׳ – מתרגלים מושגים

בחלק הזה נחבר כל מושג להגדרה שלו, ונזהה דוגמאות מהחיים.

1. התאימו: כתבו בריבוע את האות של ההגדרה המתאימה.

1. תפרוסת אוכלוסייה		**א.** אזור שבו חיים אנשים רבים על שטח קטן, ולכן הצפיפות בו גבוהה.
2. צפיפות אוכלוסייה		**ב.** קילומטר רבוע: יחידת שטח של ריבוע שכל צלע שלו באורך קילומטר אחד.
3. קמ״ר		**ג.** אזור שבו חיים מעט אנשים על שטח גדול, ולכן הצפיפות בו נמוכה.
4. אזור דליל		**ד.** האופן שבו האוכלוסייה מפוזרת במרחב – היכן גרים הרבה אנשים והיכן מעט.
5. אזור צפוף		**ה.** תנאי הטבע שמשפיעים על מקום המגורים: אקלים, מים, קרקע ותבליט.
6. גורמים פיזיים		**ו.** מספר התושבים הממוצע שחיים על קילומטר רבוע אחד; מחשבים: מספר תושבים חלקי שטח.

2. השלימו: לאיזה מושג מתאימה כל דוגמה?

מחסן מילים: גורמים פיזיים גורמים אנושיים אזור צפוף ריבוי טבעי

1. נולדו 100תינוקות ונפטרו 40– תוספת של 60. – זו דוגמה ל־_____
2. עיר עם הרבה מקומות עבודה. – זו דוגמה ל־_____
3. נהר ואדמה פורייה מושכים תושבים. – זו דוגמה ל־_____
4. מרכז העיר תל אביב. – זו דוגמה ל־_____

חלק ב׳ – בודקים הבנה

חזרו לקטע הקריאה. הקיפו את התשובה הנכונה, וסמנו נכון או לא נכון.

1 במדינה חיים 3,000,000תושבים על שטח של 60,000קמ״ר. מה הצפיפות?

- א. 20נפשות לקמ״ר
- ב. 50נפשות לקמ״ר
- ג. 200נפשות לקמ״ר
- ד. 500נפשות לקמ״ר

2 מה ההבדל בין תפרוסת לצפיפות?

- א. אין הבדל
- ב. תפרוסת היא מספר, צפיפות היא מפה
- ג. תפרוסת מתארת היכן גרים, צפיפות מודדת כמה גרים על כל קמ״ר
- ד. צפיפות עוסקת רק בערים

3 איזה מהבאים הוא גורם אנושי?

- א. נמל ומקומות עבודה
- ב. אקלים נוח
- ג. אדמה פורייה
- ד. נהר

4 מה לא השתנה במהותו ב- 100השנים האחרונות?

- ◯ א. מספר בני האדם
- ◯ ב. הצפיפות
- ◯ ג. מספר הערים הגדולות
- ◯ ד. התפרוסת הכללית של האוכלוסייה

5 איזה אזור צפוי להיות דליל אוכלוסין?

- ◯ א. מישור חוף עם נהר
- ◯ ב. עמק פורה ליד עיר נמל
- ◯ ג. רמה גבוהה וקרה מאוד
- ◯ ד. שפך נהר באקלים ממוזג

נכון או לא נכון? אם לא נכון – תקנו בשורה.

	נכון	לא נכון
1 בערך 60% מתושבי העולם חיים באסיה.		
2 צפיפות גבוהה פירושה מעט אנשים על שטח גדול.		
3 התפלת מים ומיזוג אוויר אפשרו לאנשים להתיישב באזורים יבשים וחמים.		
4 הגידול בצפיפות נובע רק מהגירה.		

חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים

כאן אין תשובה אחת נכונה. כתבו במשפטים מלאים והסבירו את דעתכם.

1 חשבו: בעיר שטחה 50קמ״ר גרים 250,000תושבים. מה הצפיפות? הראו את דרך החישוב.

2 הסבירו מדוע רוב האנשים גרים במישורים ליד נהרות וחופים. ציינו גורם פיזי וגורם אנושי.

התחילו כך: גורם פיזי: ... גורם אנושי: ...

3 תארו שינוי אחד שקרה בתפרוסת או בצפיפות ב- 100השנים האחרונות והסבירו את סיבתו.

כרטיס יציאה – תפרוסת וצפיפות אוכלוסין

גזרו לאורך הקו המקווקו ומסרו למורה. שם: _____

1 כתבו את נוסחת הצפיפות.

2 תנו דוגמה לגורם פיזי שמרחיק אנשים.

3 מה השתנה ב- 100השנים האחרונות?

איך הבנתי? ◯ הבנתי היטב ◯ הבנתי חלקית ◯ אני צריכים/ות עזרה